УДК 378.091.212-057.86(049.32)

Рецензія на монографію К. П. Осадчої «Теоретичні та методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності»

Лазарев Микола Іванович, Коваль Тамара Іванівна,
Мачинська Наталя Ігорівна

Submitted:
08 October 2020
Accepted:
20 October 2020
Published online:
30 December 2020

© M. Lazariev
© T. Koval
© N. Machynska

Анотація

У публікації здійснено аналіз теоретико-методологічного дослідження К.П. Осадчої «Теоретичні та методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності», що відображає теоретичні й практичні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів до нових реалій педагогічної діяльності, а саме до здійснення тьюторської діяльності у роботі з дітьми початкового, середнього та старшого шкільного віку. Авторами проаналізовано структуру та зміст монографії, виділено основні здобутки автора, що полягають в історико-педагогічному аналізі становлення тьюторства в Україні, визначенні сутності тьюторської діяльності, структури тьюторської компетентності та концептуальних засад професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності.

Ключові слова: монографія; рецензія; тьюторська діяльність; підготовка вчителів.

This work is
licensed under a
["CC BY 4.0"](#) license.

**Review of the monograph by K. P. Osadcha
"Theoretical and methodological fundamentals of
vocational training of future teachers for tutoring"**

Mykola Lazariev, Tamara Koval, Nataliia Machynska

Abstract

In the publication the theoretical and methodological research of K. P. Osadcha "Theoretical and methodological fundamentals of vocational training of future teachers for tutoring" has been analyzed, which reflects the theoretical and practical aspects for vocational training of future teachers to new realities of teaching, namely the implementation of tutoring in working with children at primary, secondary and high school. The authors have analyzed the structure of this monograph, highlighted main author achievements, which are the historical and pedagogical analysis of the development for tutoring in Ukraine, the determination of the essence the tutoring, the structure of the tutor competence and conceptual foundations of vocational training of future teachers for tutoring.

Keywords: monograph; review; tutoring activities; teacher training.

В умовах впровадження Концептуальних засад реформування середньої школи «Нова українська школа» ([Грищенко, 2016](#)) змінюється роль учителя на тьютора. Осмислення сутності тьюторської діяльності як педагогічної є важливим напрямом вивчення у галузі педагогічної професійної освіти. Для цього необхідно здійснити аналіз теорії і методології тьюторства як сучасного феномену в освіті.

Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в сучасному постіндустріальному суспільстві, вимагають перегляду концептуальних підходів до професійної підготовки учителів. Постійно зростаючі вимоги суспільства до підростаючого покоління, спричиняють поширення нової парадигми освіти, що ґрунтується на персоніфікації та індивідуалізації навчання, задоволенні індивідуальних освітніх потреб учня. Майбутні учителі мають бути готові реалізовувати таку парадигму в умовах Концепції Нової української школи. А заклади вищої освіти мають надати майбутнім учителям підготовку до впровадження цієї парадигми.

Основним завданням професійної підготовки майбутніх учителів у закладі вищої освіти є формування їх професійної компетентності. Сучасне суспільство вимагає від учителя володіння новою компетентністю – тьюторською, що базується на вмінні застосовувати індивідуальний підхід до того, хто навчається, педагогіці співробітництва та гуманізму. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах нової парадигми освіти вимагає впровадження нових ефективних концептуальних підходів формування основних складових професійної компетентності в системі їх професійної підготовки.

У зв'язку з вищенаведеним поява теоретико-методологічних досліджень, які відображають теоретичні й практичні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів до нових реалій педагогічної діяльності є вельми своєчасним і важливим явищем у теорії та методиці професійної освіти. У зв'язку із цим, репрезентована монографія К. П. Осадчої має вагому актуальність.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Монографія – це детальне наукове видання із певної теми, складене в одному фізичному творі, зазвичай написане фахівцем у цій галузі ([Reitz, 2004, с. 462](#)). Монографія призначена передусім для вчених і має відповідати за змістом і формою жанру публікації. В ній особливе значення мають чіткість формулювань і викладу матеріалу, логіка висвітлення основних ідей, концепцій, висновків. У бібліотечній науці термін «монографія» позначає будь-яку несерійну публікацію, що складається з одного або декількох томів. Наукова праця вважається монографією у тому разі, якщо при написанні автор дотримувався таких

вимог: монографія містить результати наукових досліджень автора, опубліковані раніше у вигляді статей у наукових фахових виданнях; є рецензії не менше двох докторів наук, фахівців у цій галузі; є рекомендація вченої ради наукової установи, організації або вищого навчального закладу про опублікування монографії; тираж не менше 300 примірників; наявний міжнародний стандартний номер книги ISBN; дотримані вимоги щодо редакційного оформлення монографії згідно з державними стандартами України ([Корягін & Чік, 2015](#)).

Монографія «Теоретичні та методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності» ([Осадча, 2019](#)) є результатом тривалої праці та набутого досвіду автора в царині професійної підготовки майбутніх учителів ([Осадча, 2010](#)) та дистанційних технологій навчання ([Осадча & Осадчий, 2014](#)). Вона складається зі вступу, п'яти розділів, списку використаних джерел та додатків.

У вступі авторка зазначає, що «теоретичний аналіз наукових досліджень свідчить, що історико-теоретичні та методологічні засади підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності системно і концептуально не розглядалися», і «поза увагою дослідників лишилися структура і сутність тьюторської діяльності з дітьми різного шкільного віку (молодші школярі, учні середньої та старшої школи)», а також «історія становлення і досвід тьюторства в Україні та в інших країнах». На що слід зазначити, що це цілком слушно, проте аналіз досвіду тьюторства та підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності різних країн світу, особливо європейських, США і Канаді достатньо висвітлений у зарубіжній науковій думці. Авторка доцільно не заглибилася у цю проблематику, а на основі узагальнення зарубіжного досвіду США, країн ЄС, розвинених країн Азії та Росії виділила лише найважливіші шляхи формування тьюторської компетентності за рубежом та напрями використання зарубіжного досвіду підготовки тьюторів, що мають адаптаційний потенціал в Україні.

К. П. Осадчою вдало сформульовано категоріальний апарат репрезентованої монографії, логічно подано структуру роботи, доцільно використано аналіз літературних джерел та подано додатки, що розкривають практичну цінність дослідження. Як свідчить наукова проблематика, для авторки важливим було охарактеризувати основні поняття тьюторської діяльності, визначити сутність та зміст тьюторської діяльності вчителя у роботі з дітьми шкільного віку, проаналізувати проблему підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності в педагогічній теорії, визначити методологію дослідження підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності та проаналізувати досвід підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності в Україні та за кордоном.

В результаті цього в першому розділі монографії було запропоновано визначення наукового тезаурусу дослідження проблеми; на основі аналізу

вікових особливостей дітей шкільного віку та провідного виду діяльності для кожного вікового етапу визначено зміст, мету, функції, завдання та методи тьюторської діяльності; проаналізовано проблему підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності у педагогічній теорії; визначено та описано рівні методології дослідження професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності (філософський, онтологічний, гносеологічний, праксеологічний).

Авторкою здійснено аналіз таких понять як: «теоретичні засади», «теорія», «методологічні засади», «методологія», «концепція», «парадигма», «професійна освіта», «професійна підготовка», «майбутній учитель», «професійна підготовка майбутнього вчителя», «тьютор», «тьюторство», «індивідуалізація навчання», «особистісно-орієнтоване навчання», «персоналізація навчання», «персоніфікація навчання», «індивідуальна освітня траєкторія», «індивідуальний освітній маршрут», «індивідуальна освітня програма», «ресурсне картування». Дискусійними але цілком обґрунтованими є подані авторські визначення таких понять як «тьюторський супровід» та «тьюторська діяльність».

Теоретичне дослідження феномену тьюторства продовжується у другому розділі монографії, де здійснено історико-педагогічний аналіз становлення тьюторства в освіті України, визначено сучасний стан підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності, проаналізовано сучасні моделі підготовки майбутніх учителів до здійснення тьюторського супроводу школярів.

На основі історико-педагогічного аналізу авторкою визначено етапи становлення тьюторства в Україні: 1-й період – XII–XIV ст., 2-й – XVI–XVII ст., 3-й – XVIII–XIX ст., 4-й – 20–70 рр. XX ст., 5-й – кінець XX – початок XXI ст. Здійснену вперше спробу представлення розвитку тьюторства в Україні такими етапами вважаємо цілком вдалою, проте осторонь періодизації не зрозуміло чому залишилось XV-те століття. Можливо авторкою не було знайдено відповідних джерел цього періоду, проте це не дає підстави вважати, що розвитку тьюторства в цей період в Україні не було. Здійснений у монографії історико-педагогічний аналіз становлення тьюторства в Україні на основі праць видатних діячів минулого та сучасних науковців, дозволив К. П. Осадчій виділити передумови виникнення тьюторських практик. Узагальнення теорії і практики тьюторства в Україні надало можливість висвітлити сучасні результати впровадження тьюторства в Україні.

У результаті дослідження сучасного стану підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності К. П. Осадча слушно дійшла до важливих і оригінальних висновків: нині у суспільстві є потреба у здійсненні тьюторської діяльності у роботі з дітьми шкільного віку, працюючі вчителі не готові до здійснення тьюторського супроводу школярів і вважають, потрібно здійснювати професійну підготовку майбутніх учителів до тьюторської діяльності, практична професійна

підготовка майбутніх учителів до тьюторської діяльності не здійснюється системно у закладах вищої освіти.

Заслугує на увагу третій розділ монографії, в якому викладено зарубіжний досвід підготовки тьюторів, зокрема проаналізовано актуальні проблеми і напрями організації підготовки тьюторів у США, узагальнено європейський досвід тьюторства та підготовки тьюторів, подано результати дослідження актуальних проблем і напрямів організації тьюторської діяльності у розвинених країнах Азії та досвід організації тьюторської діяльності та підготовки тьюторів у Російській Федерації. У результаті чого у монографії було сформульовано два основні шляхи формування тьюторської компетентності за рубежом (навчання в закладах вищої освіти і проходження сертифікаційних курсів) та дванадцять напрямів використання зарубіжного досвіду підготовки тьюторів, що мають адаптаційний потенціал в Україні ([Осадча, 2019, с. 216](#)).

Четвертий розділ монографії присвячено концептуальним засадам професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності і включає обґрунтування структури тьюторської компетентності майбутнього вчителя; запропоновану концепцію професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності в інформаційно-комп'ютерному освітньому середовищі, моделі та зміст професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності, а також описано організацію професійної підготовки майбутніх учителів до діяльності тьютора в системі мережевого дистанційного навчання.

У структурі тьюторської компетентності майбутнього вчителя авторкою виділено сугестивну, психологічну, перцептивну, методичну, інформаційно-технологічну, педагогічну, комунікативну, організаторську, науково-пізнавальну складові, що інтегруються в одну структуру та представлені переліком компетентностей, що повністю розкривають сутність тьюторської діяльності учителя.

Зроблені автором узагальнення привели до обґрунтування концепції професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності в інформаційно-комп'ютерному освітньому середовищі, що включає опис ідеї, законів та закономірностей, методологічних підходів та дидактичних принципів, мети, завдань, організаційно-педагогічних умов професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності в умовах закладу вищої освіти, етапи реалізації концепції та результати, що очікуються. Концепція дозволила авторці здійснити моделювання професійної підготовки майбутніх. У результаті чого було розроблено професійну модель тьютора, модель професійної підготовки тьюторів відповідно до положень Національної рамки кваліфікацій, модель на основі вимог до змісту та умов праці та модель професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності. На основі цього авторкою було запропоновано кваліфікаційні характеристики тьютора (у сфері середньої та вищої освіти, у системі додаткових освітніх послуг) і представлено

в додатках проєкт професійного стандарту на процесію «Тьютор». Цей здобуток заслуговує на увагу у зв'язку із тим, що професії тьютора немає в Національному класифікаторі професій України ([Національний класифікатор, 2010](#)), проте результати дослідження, що представлені в монографії «Теоретичні та методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності» надають вагоме підґрунтя для затвердження професії тьютора в Україні.

Завершує монографію п'ятий розділ, у якому обґрунтовано зміст, форми, методи, технології та засоби професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності та представлено організаційні аспекти інформаційно-освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності. Доцільно акцентовано увагу на організації професійної підготовки майбутніх учителів до діяльності тьютора в системі мережевого дистанційного навчання. Адже умови інформаційного суспільства диктують вимоги до тьютора, який має володіти не лише педагогічними технологіями індивідуалізації, а й інформаційно-комунікаційними технологіями для здійснення тьюторського супроводу дітей шкільного віку. Для реалізації цього завдання, як слушно зазначено у монографії, доцільно здійснювати не лише теоретичну та практичну підготовку майбутніх учителів до тьюторської діяльності у процесі вивчення професійних дисциплін, а й сприяти розвитку їх інформаційно-комунікаційної компетентності, що доцільно організовувати у інформаційно-освітньому середовищі.

Висновки

У підсумку слід зазначити, що важливою теоретичної і практичною розробкою К. П. Осадчої є подання на основі аналізу підготовки тьюторів за кордоном рекомендацій для удосконалення вітчизняної системи професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти; систематизація загальних і фахових компетентностей майбутніх учителів у структурі тьюторської компетентності; визначення структури тьюторської компетентності; виділення змісту професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності; визначення концептуальних засад та моделювання професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності. Рецензована роботи є серйозним дослідженням важливої наукової проблеми. Вона наповнена цікавими і свіжими узагальненнями і висновками. Монографії властива наукова новизна, що свідчить про глибоку обізнаність автора з теоретичними та практичними аспектами професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності та теорією і методикою професійної освіти. Аналіз рецензованої монографії дає підстави стверджувати, що видання буде корисним для наукових працівників, керівників закладів вищої

освіти, учителів, директорів шкіл, практикуючих тьюторів, студентів педагогічних спеціальностей, дослідників теорії та практики тьюторства.

*Ukr. J. of Educ.
Stud. and Inf.
Technol.*
2020, 8(4)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Грищенко, М. (Ред.). (2016). *Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи.* Взято з <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>. 3
- Корягін, М. В. & Чік, М. Ю. (2017). *Основи наукових досліджень.* Київ: Алерта.
- Національний класифікатор України «Класифікатор професій ДК 003:2010». (2010). Взято з <http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10>.
- Осадча, К. П. (2010). *Формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у процесі вивчення фахових дисциплін.* (Дис. канд. пед. наук). Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського, Вінниця.
- Осадча, К. П. (2019). *Теоретичні та методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності.* Мелітополь: ФОП Одрог Т. А.
- Осадча, К. П. & Осадчий, В. В. (2014). *Технології дистанційного навчання. Робота з Moodle 2.4.* Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького.
- Reitz, J. M. (2004). *Dictionary for Library and Information Science.* Westport, Libraries Unlimited Inc.

REFERENCES

- Grishchenko, M. (Ed.). (2016). *New Ukrainian school. Conceptual principles of secondary school reform.* Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (in Ukrainian)
- Koryagin, M. V. & Chick, M. Y. (2017). *Basics of the scientific research.* Kyiv: Alerta. (in Ukrainian)
- National Classifier of Ukraine "Classifier of occupations DK 003: 2010". (2010). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10>. (in Ukrainian)
- Osadcha, K. P. (2010). *Professional competence of computer science teachers' formation in the process of special disciplines' study.* (Candidate's Thesis). Vinnytsya State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskyi, Vinnytsya. (in Ukrainian)
- Osadcha, K. P. (2019). *Theoretical and methodological fundamentals of vocational training of future teachers for tutoring.* Melitopol: FOP Odnoroh T. A. (in Ukrainian)
- Osadcha, K. P. & Osadchy, V. V. (2014). *Distance Learning Technologies. Working with Moodle 2.4.* Melitopol: Vyd-vo MDPU im. B. Khmelnytskoho. (in Ukrainian)
- Reitz, J. M. (2004). *Dictionary for Library and Information Science.* Westport, Libraries Unlimited Inc. (in English)

Про авторів:

Лазарєв Микола Іванович, кафедра креативної педагогіки та інтелектуальної власності, Українська інженерно-педагогічна академія, Харків, Україна. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9742-4739>. lazarev@uipa.edu.ua

Коваль Тамара Іванівна, кафедра методики викладання іноземних мов й інформаційно-комунікаційних технологій, Київський національний лінгвістичний

університет, Київ, Україна. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3401-8754.tikoval11@gmail.com>

Мачинська Наталя Ігорівна, кафедра початкової та дошкільної освіти, Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, Україна. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0309-7074.nataliya.machynska@lnu.edu.ua>

*Ukr. J. of Educ.
Stud. and Inf.
Technol.
2020, 8(4)*

About the authors:

Mykola I. Lazariev, Department of Creative Pedagogy and Intellectual Property, Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9742-4739.lazarev@uipa.edu.ua>

Tamara I. Koval, Department of Foreign Languages Methodology Teaching and Information and Communication Technologies, Kyiv National Linguistic University, Kyiv, Ukraine. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3401-8754.tikoval11@gmail.com>

Nataliia I. Machynska, Department of Primary and Pre-School Education, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0309-7074.nataliya.machynska@lnu.edu.ua>